

них напрямів наукових пошуків у сфері аграрного права у поєднанні із цивільним, земельним, екологічним, фінансовим, господарським, інвестиційним та іншими галузями національної правової системи України.

Панькова Л. О.,

асистент кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного аграрного університету України, аспірант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького відділу проблем аграрного, земельного та екологічного права

Охотнікова О. М.,

старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук

До питання формування ф'ючерсного ринку сільськогосподарської продукції в Україні

Згідно з Указом Президента України від 6 червня 2000 р. «Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку» головним елементом аграрного ринку є аграрні біржі як спеціалізований вид товарної біржі.

В 2000 р. в Україні діяли 43 товарні біржі, які здійснювали торгівлю сільськогосподарською продукцією [1]. Але кількісний показник, на жаль, не впливає на якість біржової торгівлі. Для порівняння: в Сполучених Штатах Америки в 1994 році функціонувало 11 ф'ючерсних товарних бірж, з яких лише чотири вели торгівлю зерновими контрактами [2].

У 2002 році торгівля сільськогосподарською продукцією та продуктами харчування відбувалася як на спотовому (73,1 і 99%), так і на форвардному (відповідно 26,9 і 1%) ринках.

У загальній структурі укладених угод за внутрішніми контрактами зернові становили 73,4%, із яких 33,8% — зернові продовольчі, 38,3% — зернофуражні, 1,3% — зернобобові.

У товарній структурі продажу перше місце посідає продовольча пшениця — 29,6%, далі пшениця фуражна — 27,3%, ячмінь — 18,6%. Обсяги укладених угод у 2002 році на продовольчу пшеницю на біржовому ринку України становили 3,2 млн тонн, що в 3,2 рази більше, ніж у 2001 р., однак для внутрішнього використання вони становлять лише 6,5% від зазначених продажів.

Крім угод по зернових культурах на біржовому ринку України укладалися угоди на олійні культури, крупи, м'ясо, молокопродукти, матеріально-технічні ресурси [3].

Серед основних завдань, які було покладено на біржі в період їх відродження в Україні, не тільки виявлення ринкових цін попиту та пропозиції, а й забезпечення сільськогосподарських товаровиробників оборотними коштами за рахунок ф'ючерсних контрактів.

Таким чином, спочатку було взято курс на створення біржового ринку реального товару з поступовим переходом до строкового біржового ринку.

Перехід до ф'ючерсної торгівлі є нагальною потребою, оскільки без нього біржовий ринок України не відповідає світовим тенденціям та взагалі втрачає своє безпосереднє призначення. Основним змістом біржових операцій у розвинених країнах стали операції не з наявним товаром, а з ф'ючерсними контрактами, та пов'язані з ними спекуляція та хеджування.

Проведення хеджування вимагає від хеджера (виключно високопрофесійного брокера) як досвіду, розвинутої комерційної інтуїції, так і наявності достовірної інформації про продавців та кон'юнктуру ринку по конкретних групах товарів. На жаль, українські біржі не мають достатньої кількості таких фахівців.

Виваженого підходу та комплексного вирішення потребують також інші проблеми, пов'язані з формуванням ф'ючерсного аграрного ринку, а саме ф'ючерсного ринку зерна.

Особливо актуальною вбачається проблема налагодження співробітництва між товаровиробниками та елеваторами.

Це пов'язано з тим, що вартість зберігання, страхування сільськогосподарської продукції, розвиненість складської мережі є основними факторами, які впливають на формування ф'ючерсної ціни, і вони є основними показниками для технічного аналізу коливань базису, який необхідний для

прийняття рішень про купівлю чи продаж ф'ючерсних контрактів.

Відносини між виробниками сільськогосподарської продукції та зерновими складами не врегульовано належним чином, не сформовано принципи взаємодії, формування конкурентного середовища на ринку послуг зі зберігання зерна, а також немає належного нормативно-правового регулювання.

Більшість елеваторів не має відповідного матеріального та фінансового забезпечення для роботи на належному технологічному рівні та рівні організації роботи, що спричиняє низьку якість зберігання зерна.

Негативними факторами також є надмірно висока плата за зберігання, або плата за відвантаження зерна та намагання зберігати зерно на власних зерносховищах, які не відповідають вимогам.

Складовою розвитку послуг зі зберігання зерна може бути впровадження системи складських свідоцтв.

Постановою Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України про прості і подвійні складські свідоцтва» від 19 червня 2003 року прийнято за основу Проект Закону України про прості і подвійні складські свідоцтва, поданий Кабінетом Міністрів України.

Наявність складських свідоцтв надає досить суттєві переваги виробникам зерна, які, через залучення до банківського кредитування і можливість перепродажу заставленого зерна, отримують вибір термінів реалізації зерна і можуть проводити більш гнучку реалізаційну політику. Сертифіковані елеватори можуть розраховувати на збільшення обсягів зберігання. Сертифікація елеваторів відбувається на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2003 р. № 510 «Про забезпечення сертифікації зернових складів на відповідність послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки, запровадження складських документів на зерно» та згідно з Тимчасовим положенням про сертифікацію зернових складів на відповідність послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки, затвердженим наказом Міністерства аграрної політики від 28 серпня 2003 р. № 295.

Зокрема, 10 серпня 2004 року в Україні було сертифіковано перший зерновий елеватор. За повідомленням Української зернової асоціації, це Людмиловський елеватор, що належить ЗАТ «Рамбурс».

Підприємство, що одержало сертифікат відповідності по-

слуг зі збереження зерна під № 1, на даний момент має можливість видавати прості та подвійні складські свідчення і має відповідні бланки документів. За інформацією компанії «Рамбурс», уже відбулися відповідні переговори з комерційними банками, що розцінюють прості та подвійні складські свідчення як надійний інструмент застави. Обсяги кредитування власників зерна з упровадженням нових складських документів на зерно повинні зрости [4].

Таким чином, законодавство, що регулює діяльність біржового ринку сільськогосподарської продукції фактично сформовано, але при цьому потребує удосконалення та розробки відповідних правових механізмів регулювання відносин у сфері аграрного біржового ринку.

Список використаної літератури:

1. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2000 р».
2. *Саблук П. Т., Карич Д. Я., Коваленко Ю. С.* Основи організації сільськогосподарського ринку. — К.: ІАЕ УАА, 2002. — С. 122.
3. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 67) / За ред. П. Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2003. — С. 509.
4. <http://uga-port.org.ua>

Самсонова Я.,

*аспірантка кафедри аграрного права
Національної юридичної академії України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

Про правове забезпечення виноградарства і виноробства в Україні

Однією зі складових продовольчого забезпечення країни є розвиток садівництва й виноградарства. Незважаючи на те, що виноградарство є важливою галуззю АПК України, проблемі його розвитку не було належним чином розроблено в юридичній науці України.

Економічно не підготовлений і законодавчо не забезпе-